

Масовий виховний захід для вихованців інтелектуального гуртка

«КІРОВОГРАД - МІСТО СЮРПРИЗІВ» (гра на місцевості для учнів 9-11 класів)

Мета: познайомити з історичними та культурними пам'ятками міста Кіровограда; популяризувати краєзнавчі знання; розвивати пізнавальний інтерес дітей; виховувати шанобливе ставлення до культурної спадщини.

Методичні рекомендації щодо організації гри на місцевості

1. Розробити Положення про гру за такими розділами: мета, місце проведення, дата і час проведення, керівництво та суддівство, форма проведення, довжина маршруту. Принцип формування команд, склад команд, необхідне спорядження, умови проведення, підбиття підсумків, нагородження.
2. Визначити на місцевості контрольні пункти для груп.
3. Установити відстані між контрольними пунктами, орієнтовний час проходження усієї дистанції та час проходження між пунктами.
4. Окреслити завдання: теоретичні та практичні питання, питання-маркери.
5. Підготувати відповіді на завдання.
6. Розробити карту-схему місцевості, на якій позначити вулиці, місця або кімнати будівлі, нанести контрольні пункти (для кожної команди вказується свій маршрут) та маршрут групи (від 1 до 20 пунктів).
7. Написати краєзнавчу довідку про кожний контрольний пункт, що допомагає учасникам відповісти на теоретичні питання.
8. Підготувати сценарій відкриття та закриття гри (до 15 хвилин).
9. Розробити маршрутну книжку, яка складається: з назви команди, її складу (прізвище, ім'я, підпис про інструктаж з техніки безпеки), бланка для відповідей, схеми маршруту, детального маршруту групи. Організатор гри у кожен маршрутну книжку заносить окремий маршрут, починаючи з першого пункту до 20-го для кожної команди, кожна команда йде на свій пункт, стартовий інтервал між командами 15-30 секунд.
10. Підготувати суддівську документацію: протоколи реєстрації, жеребкування учасників та підсумковий протокол з додатками.
11. Організувати інструктивно-методичне заняття з учасниками, роз'яснити завдання гри, провести жеребкування команд та інструктаж учасників з техніки безпеки.
12. Провести інструктивно-методичне заняття із спостерігачами (працюють на маршруті разом з командами) та з контролерами (знаходяться на кожному контрольному пункті, якщо це необхідно).
13. Підготувати спорядження для гри (конверти з номерами; номерки для жеребкування; списки спостерігачів-консультантів та контролерів; комплекти документів для команд, коротку краєзнавчу довідку, маршрутну книжку з описом маршруту, карту-схему з нанесеними пунктами, завдання до пунктів, протоколи, секундомір, грамоти, подарунки).
14. Визначити запасний варіант проведення гри (на випадок несприятливої погоди), наприклад, у багатоповерховій будівлі. Підготувати для цього варіанта всю необхідну документацію та спорядження.
15. Провести нагородження переможців та учасників гри.

Положення про гру на місцевості «Кіровоград - місто сюрпризів»

Мета: популяризація краєзнавчих знань, розвиток творчо-пізнавального потенціалу дітей, знайомство з історичними та культурними пам'ятками міста Кіровограда.

Місце проведення: центральна частина міста Кіровограда.

Керівництво та суддівство: здійснюється оргкомітетом.

Маршрут: орієнтовно 3-5 км.

Склад команд: 6-12 чоловік (під керівництвом педагога).

Умови гри: команда заздалегідь отримує інструктаж, пакет документів: а) карту-схему із зображенням контрольних пунктів; б) маршрутний лист, бланк для реєстрації на кожному пункті та бланк відповідей на завдання; в) завдання; г) краєзнавчу довідку. Групи проходять запропонований

маршрут по черзі, знаходячи контрольні пункти, виконуючи необхідні завдання. При цьому встановлюється час - 3 години. Контрольний пункт вважається «взятим», якщо виконані всі завдання на цьому пункті.

Члени команди повинні мати ручки, олівці, годинники.

Підбиття підсумків: виграє та команда, яка знайде максимальну кількість контрольних пунктів, виконає завдання та за мінімальний час прийде до фінішу.

На маршруті категорично забороняється: порушувати правила дорожнього руху; порушувати громадський порядок.

Члени кожної команди при проходженні вступного інструктажу з техніки безпеки повинні розписатися у маршрутній книжці.

Красзнавча довідка

Кіровоград - це місто, в якому жили і творили видатні архітектори, політики, культурні діячі XVIII, XIX, XX століть, кожен із яких доклав чимало зусиль, щоб місто було красивим та привітним. Багата історія нашого міста, його культурна спадщина; старовинні пам'ятки, архітектурні ансамблі - мовчазні свідки подій нашої різноманітної історії.

1. Фортеця святої Єлисавети (вулиця Ушакова).

Фортеця святої Єлисавети - це місце, що тісно пов'язане із заснуванням м. Єлисаветграда (Кіровоград). Укріплення фортеці мали форму шестикутника, який був оточений валами, що завершувалися стіною з трьома баштами та встановленою важкою артилерією на них. Фортеця відіграла важливу роль під час російсько-турецької війни 1768-1774 років. Після укладання Кючук-

Кайнарджийського миру (1774 р.) кордони Росії відсунулися на південь і фортеця втратила своє стратегічне значення. У 1784 році Катерина II видає указ, який перетворює фортецю у внутрішнє місто - Єлисаветград.

За період існування фортеці у ній побували видатні російські полководці О. Суворов і М. Кутузов, про що свідчать пам'ятні дошки на стінах лікарні: «В крепости Елизаветы в 1773-1794 годах пребывал великий русский полководец М.И. Кутузов» та «В крепости Елизаветы в 1786 и 1792 годах пребывал великий русский полководец А.В. Суворов».

Голенищев-Кутузов Михайло Іларіонович (1745-1813 рр.) - російський полководець і дипломат, генерал-фельдмаршал, Герой Вітчизняної війни 1812 року, перший повний кавалер ордена Святого Георгія.

Суворов Олександр Васильович (1729-1800 рр.) - граф Римницький (1789 р.), князь Італійський (р. 1799), відомий російський полководець. Один із засновників російської військової справи, генералісимус (1799 р.) російських наземних та морських сил, генерал-фельдмаршал австрійських та сардинських військ. За все життя не зазнав жодної прямої поразки. Кавалер всіх російських та багатьох іноземних військових орденів.

Під час Кримської війни (1853-1856 рр.) у фортеці розміщувався госпіталь, у якому певний час працював Пирогов Микола Іванович (1810-1881 рр.), відомий російський та український хірург, анатом і педагог. Засновник топографічної анатомії людини, як самостійної дисципліни, основоположник військово-польової хірургії, започаткував використання анестезії, член-кореспондент Петербурзької академії наук.

Нині на території фортеці на місці колишнього військового поселення розміщена перша міська лікарня.

2. Кіровоградський міський літературно-меморіальний музей І.К. Карпенка-Карого (вулиця Тобілевича).

Музей розташований у меморіальному будинку, в якому у період 1872-1883 років мешкав з родиною Іван Карпенко-Карий (справжнє прізвище -Тобілевич Іван Карпович) (1845-1907 рр.) - видатний український драматург і театральний діяч, український письменник, актор, брат Миколи Садовського та Панаса Саксаганського. Псевдонім «Карпенко-Карий» поєднує в собі ім'я батька та улюбленого літературного персонажа Гната Карого - героя п'єси Т. Шевченка «Назар Стодоля».

Садиба Тобілевичів була справжнім осередком мистецького та громадсько-політичного життя міста - тут бували видатні діячі української культури Микола Лисенко, Марко Кропивницький, Марія Заньковецька, Микола Аркас, Михайло Старицький, Петро Ніщинський, Микола Федоровський,

Дмитро Пильчиков, Євген Чикаленко, Олександр Тарковський (батько Арсенія Тарковського), Олександр Русов та Софія Русова.

3. Будинок, де народився Генріх Нейгауз (вулиця Калініна).

Генріх Густавович Нейгауз (1888-1964 рр.) - видатний піаніст, педагог і публіцист. Наприкінці XIX століття його батько Густав Нейгауз відкрив музичну школу у Єлисаветграді, випускники якої стали відомими музикантами та композиторами.

На будинку, де народився Генріх Нейгауз, встановлено меморіальну дошку.

4. Пам'ятник єлисаветградському трамваю (вулиця Дворцова).

Перший проект побудови кінного трамвая у Єлисаветграді з'явився у 1887 році. Регулярний рух вагонів електричного трамвая розпочався 13 липня 1897 року від вокзалу нинішніми вулицями Фрунзе, Дворцовою, Великою Перспективною і Великою Пермською до пивзаводу Зельцера. Офіційно електричний трамвай у місті було відкрито 26 липня 1897 року.

У 1940 році довжина колій становила 16,2 км, у депо налічувалося 29 вагонів, діяла одна тягова підстанція та один трамвайний парк. Працювали трамваї на маршрутах: «Вокзал - Пивзавод Зельцера», «Центр - Кушівка», «Вулиця Леніна - Новомиколаївка», «Пивзавод Зельцера - Міський сад».

Трамвайна система зруйнована під час Великої Вітчизняної війни.

У 1997 році на вулиці Леніна (Дворцова) на честь 100-річчя трамвайного руху встановлено пам'ятник.

5. Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр імені М. Л. Кропивницького (вулиця Дворцова).

Приміщення театру споруджено у Єлисаветграді у 1867 році на кошти інженера-полковника Г.В. Трамбицького.

У цьому ж приміщенні в 1882 році було створено перший український професійний театр. Його засновником та організатором став Марко Лукич Кропивницький (1840-1910 рр.) Він був не лише актор, а й режисер, драматург, композитор, виконавець музичних творів, художник, педагог та організатор театральної справи.

Першою виставою, що була поставлена на великій сцені (27 жовтня 1882 року), стала «Наталка Полтавка» І. Котляревського.

Саме тут почали свій творчий шлях корифеї українського професійного театру І. Карпенко-Карий, М. Садовський, П. Саксаганський. А початок театральних традицій було закладено ще в 30-х роках XIX ст., коли у Єлисаветград приїжджали знамениті трупи Штейна та Жураховського.

Сьогодні спадкоємці корифеїв демонструють своє мистецтво більш, ніж у ста містах України, Росії, Башкирії, Татарії, Осетії, Молдови, Прибалтики, Білорусії. За роки незалежності театр взяв участь майже у тридцяти престижних театральних фестивалях, у тому числі семи міжнародних.

Враховуючи великий внесок у розбудову театральних традицій України, значущість та визнання діяльності театру для української культури, у жовтні 2012 року урочисто відзначено 130-річчя Кіровоградського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Кропивницького. Того ж року завершено ремонтно-реставраційні роботи у ньому.

6. Військове містечко (вулиця Кавалерійська).

Комплекс архітектурних споруд (штабний корпус Юнкерського Кавалерійського училища, дворцовий корпус, ансамбль споруд військового училища та манеж), який став адміністративним центром військових поселень Новоросії. Церемонію закладення палацу та штабних будівель здійснив сам імператор Микола I, який перебував у Єлисаветграді на маневрах.

Автор проекту - одеський архітектор Шумилін, виконавець - архітектор Верлен. Вони зробили багато для того, щоб подолати надмірну стриманість стилю і за рахунок піднесення деталей - карнизу, консолей під вікнами, а також за допомогою контрастного червоно-білого кольорового рішення досягти декоративного ефекту.

На вулиці Орджонікідзе є меморіальна дошка Петру Кириловичу Кошовому (1904-1976 рр.) - радянському воєначальнику, маршалу Радянського Союзу (1968 р.), двічі Герою Радянського Союзу (16.05.1944 р., 19.04.1945 р.). Він народився в місті Олександрія в селянській сім'ї, що походила з українського козачого роду кошових отаманів. У 1920 році вступив в Червону Армію. У 1927 році закінчив кавалерійську школу і служив на командних і штабних постах. На параді Перемоги

командував зведеним полком Третього Білоруського фронту. Найвища посада, яку займав Петро Кошовий, -головакомандувач Групи радянських військ в Німеччині (1965-1969 рр.).

7. Машинобудівний коледж Кіровоградського національного технічного університету (вулиця Фрунзе).

Машинобудівний коледж продовжує славні традиції технічної освіти, започатковані у Єлисаветградському земському реальному училищі, де наприкінці XIX - початку XX ст. викладали та проводили наукову діяльність видатні вчені, серед яких: основоположник слов'янської філології професор В. Григорович; історик і археолог В. Ястребов; вчений і дослідник природи Г. Блізнін; талановиті художники: П. Крестоносцев, Ф. Козачинський, А. Ольшанський, П. Сорока, П. Криштальов, М. Нікольський.

Єлисаветградське земське реальне училище стало Alma mater для багатьох видатних єлисаветградців. Його випускниками є відомі письменники, художники, актори, музиканти. Серед них: видатні актори М. Садовський, П. Саксаганський, Г. Юра; композитор і диригент К. Шимановський; відомі художники О. Осмьоркін, З. Рибак, П. Покаржевський; видатний поет Є. Маланюк; письменник Ю. Яновський; академік П. Проскура; декілька поколінь учнів з династії відомого військового - генерала Емануеля; династія громадських діячів і благодійників Ерделі.

Перед закладом встановлено пам'ятник Віктору Івановичу Григоровичу (1815-1876 рр.) - російському славісту українського походження, палеографу, педагогу, члену-кореспонденту Петербурзької АН, члену багатьох іноземних наукових товариств.

8. Завод «Червона Зірка» (вулиця Ельворті).

Завод «Червона Зірка» є одним з найстаріших підприємств з випуску сільгоспмашин. Заснований у 1874 році англійцями-братами Робертом і Томасом Ельворті. У 1877 році був побудований перший виробничий корпус, в якому розпочато виготовлення сівалок та інших машин. Розгорнулося активне будівництво заводу. У вісімдесяти роки дев'ятнадцятого століття завод Ельворті (так називався завод до 1922 року), був першим і єдиним не тільки в Російській імперії, а й у всій Європі. У дореволюційний період завод, окрім сівалок, випускав молотарки, олійниці та інші с/г машини. Завод інтенсивно розширювався, нарощував потужності.

Наприкінці 1917 року на заводі працювало понад 7 тисяч осіб. Націоналізований завод Ельворті в квітні 1919 року. Вже до 1925 року завод виготовив в 2,5 рази більше машин, ніж у 1913 році. У 1927-28 роках завод почав експортувати сівалки в країни ближнього Сходу.

На заводі в 1929 році створена перша в СРСР тракторна сівалка Т-1 для посіву зернових. На Міжнародній виставці в Лібаві в 1929 році сівалка Т-1 була нагороджена великою Золотою медаллю, а в 1937 році на Міжнародній виставці в Парижі сівалка Т-7 також удостоєна «Гран-прі».

У серпні 1941 року завод був евакуйований до Пензенської області, де в примітивних приміщеннях недобудованого цукрового заводу, в землянках і просто неба розгорнув роботи з виробництва мін і снарядів.

Після визволення Кіровограда почалося відновлення заводу «Червона Зірка», повернулася з евакуації невелика група фахівців, кадрових робітників. На відновлювальних роботах були в основному жінки, підлітки, школярі. Зруйновано було більше 84 % всіх виробничих площ, і тим не менш до кінця 1944 року було виготовлено 262 кінні сівалки. У 1945 році виготовлено 1500 сівалок і велика кількість боєприпасів.

До 1950 року завод в основному було відновлено, з виробництва сільгоспмашин він перевершив довоєнний рівень. За перше десятиліття після війни спеціальним конструкторським бюро заводу, технічними службами були створені 45 найменувань посівних машин. Випуск їх щорічно збільшувався і в 1955 році склав 78428 штук.

У 1962 році завод виготовив і поставив селу 64746 кукурудзяних сівалок - це в 5,5 разів більше, ніж у 1959 році. У 1965 році завод випустив 55680 зернових сівалок та припинив випуск кукурудзяних сівалок. Це вимагало значної перебудови виробництва та витрат, але колектив заводу забезпечував працівників сільського господарства посівною технікою своєчасно.

У 1966 році завод виготовив 108877 штук сівалок. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 25 червня 1966 року за успішне виконання завдань семирічного плану, розробку конструкцій і освоєння виробництва нових машин завод «Червона Зірка» був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора. У кінці 60-х років і 70-і роки завод значно розширюється, побудовано та введено в

експлуатацію нові виробничі корпуси, що дозволило створити потужності з виробництва нових зернових сіялок.

У 80-і роки завод випускав близько 90 тис. сучасних сіялок на рік.

До 1991 року завод мав у своєму розпорядженні потужності з випуску 90-100 тис. сіялок на рік. Основна продукція заводу - посівні машини. У колишньому Радянському Союзі завод «Червона Зірка» забезпечував випуск: зернових сіялок - більше 50 % загальносоюзного випуску, а кукурудзяні, бурякові і овочеві сіялки - 100 %.

Усього за післявоєнні роки з конвеєрів заводу зійшли: у липні 1961 року -мільйонна, у вересні 1971 року - двохмільйонна, а в липні 1983 року -трьохмільйонна сіялки.

У 1991-98 роках заводом розроблені конструкції 12 нових високопродуктивних посівних машин та іншої с/г техніки.

У 1993 році Виробниче Об'єднання «Червона Зірка» перетворено у Відкрите Акціонерне Товариство з виробництва с/г техніки «Червона Зірка», а з 2003 року стало новою віхою в історії торгової марки.

На честь 130-річчя від заснування підприємства біля музею заводу відкрито пам'ятник засновникам заводу - англійським підприємцям-братам Роберту і Томасу Ельворті (автори: скульптор М. Олійник, архітектор В. Кривенко).

9. Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка (вулиця Шевченка).

У 90-х роках XIX ст. міський архітектор О.Л. Лишневський збудував жіночу гімназію на 700-1000 учениць. Це величний будинок з надзвичайно репрезентативним фасадом. З ним контрастує скромність та строгість оформлення інтер'єрів.

У буремні роки української національної революції гостро постала потреба підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів для нової української школи. Улітку та восени 1918 року діячі Єлисаветградського міського земства і товариства «Просвіта» почали вимагати від уряду гетьмана Павла Скоропадського рішення про відкриття у місті Єлисаветграді педагогічного навчального закладу. Але дієві спроби реалізації цих планів було зроблено лише за часів наступного українського уряду завдяки значній підтримці нашого земляка, голови Директорії Володимира Кириловича Винниченка (1880-1951 рр.), ім'я якого присвоєно педуніверситету за часів незалежності України (за радянських часів - імені О.С. Пушкіна, пам'ятник якому встановлено на гранітному постаменті біля одного з навчальних корпусів закладу).

Володимир Винниченко - український прозаїк, драматург, художник, а також політичний та державний діяч. Його літературна спадщина - золотий фонд України. Він - автор першого українського фантастичного роману «Сонячна машина» (написаний у 1922-1924 рр.), де вказано: «Присвячую моїй сонячній Україні». Появу перших його творів вітали Іван Франко і Леся Українка.

У 1909 році Михайло Коцюбинський писав: «Кого у нас читають? Винниченка. Про кого скрізь йдуть розмови, як тільки річ торкається літератури? Про Винниченка. Кого купують? Знов Винниченка». «Серед млявої тонко-аристократичної та малосилої або ординарно шаблонової та безталанної генерації сучасних українських письменників, - писав Франко в рецензії на збірку оповідань Винниченка «Краса і сила» (1906), - раптом виринуло щось дуже, рішуче, мускулисте і повне темпераменту, щось таке, що не лізе в кишеню за словом, а сипле його потоками, що не сіє крізь сито, а валить валом як саме життя, всуміш, українське, московське, калічене й чисте, як срібло...»

7 вересня 2010 року на відреставрованій площі перед старим корпусом педагогічного університету урочисто відкрито перший в Україні пам'ятник Володимирі Винниченку.

10. Обласний будинок офіцерів (в експлуатації військової частини МНС України, вулиця Шевченка).

Саме в цьому будинку на вулиці Петрівській існувала в період 1885-1920 рр. Єлисаветградська чоловіча гімназія - навчальний заклад - повна (8-річна) гімназія.

27 серпня 1888 року російський імператор Олександр III з родиною, будучи в Єлисаветграді, відвідав цей заклад, який відіграв значну роль у культурному й освітньому житті міста наприкінці XIX - на початку XX століття, мала славні традиції й відома низкою видатних учнів та випускників, серед яких: Лангемак Георгій Єріхович (вчений, один з піонерів ракетної техніки і один з основних авторів реактивного міномета «Катюша». Увів у науковий обіг термін «космонавтика»); Тамм Ігор Євгенович (фізик-теоретик, начальник сектора конструкторського бюро № 11 (Арзамас-16), академік Академії наук

СРСР, лауреат Нобелівської та інших премій); Винниченко Володимир Кирилович; Мейтус Юлій Сергійович; Гольденберг (Арго) Абрам Маркович; Гомберг Мозес; Завадовський Борис Михайлович; Івашкевич Ярослав; Канделаки Володимир Аркадійович та інші.

11. Арсен Тарковський та меморіальна дошка на його честь (вулиця Арсенія Тарковського).

Арсеній Олександрович Тарковський (1907-1989 рр.) - російський поет і перекладач зі східних мов, прибічник класичного стилю в російській поезії. Народився в родині з польським шляхетським корінням у місті Єлисаветграді. Його батько - відомий поет, письменник, журналіст, громадський діяч Олександр Тарковський.

Арсеній відвідував єлисаветградську гімназію та навчався у музичній школі Густава Нейгауза (батько Генріха Нейгауза). Ще в дитинстві разом із батьком і братом відвідував поетичні вечори приїжджих знаменитостей: Ігоря Северянина, Костянтина Бальмонта, Федора Сологуба.

Син Арсенія Тарковського - відомий кінорежисер Андрій Тарковський.

На честь поета-земляка названа одна з вулиць міста.

12. Обласний краєзнавчий музей (вулиця Дворцова).

Найбільше зібрання матеріалів і документів з історії, етнографії і культури Кіровоградщини. Створений на основі колекції історико-географічного музею Єлисаветградського земського реального училища (почав свою діяльність 1883 року) на кошти місцевого купця першої гільдії Барського у стилі модерн, інтер'єри виконані у стилі бароко. Автор проекту архітектор Олександр Лишневський. Є архітектурно-художньою цінністю стилю модерн індивідуальної забудови міста кінця XIX - початку XX століть.

На початку XXI століття у фондах Кіровоградського краєзнавчого музею налічувалося близько 80 тисяч пам'яток з історії, археології, етнографії та природи краю від найдавніших часів до сучасності. Серед них найбільша в Україні колекція скіфських кам'яних баб, яка складається з шести екземплярів. У складі музею діють: філія - музей-заповідник І. Тобілевича (Карпенка-Карого) «Хутір Надія»; на правах відділу - меморіальний музей М. Кропивницького.

13. Музична школа імені Генріха Нейгауза (вулиця Чміленка)

У кінці XIX століття композитор та музикант Густав Нейгауз відкрив у місті першу музичну школу. З неї вийшли відомі музиканти та композитори: Фелікс Блуменфельд, Ярослав Івашкевич, Юлій Мейтус, Генріх Нейгауз, Наталія Нейгауз, Віра Розумовська, Кароль Шимановський.

У будинку, де розташована музична школа, народився і проживав до 1923 року видатний композитор, народний артист України Юлій Сергійович Мейтус (1903-1997 рр.). Зараз тут розміщені Кіровоградська дитяча музична школа № 1 імені Г.Г. Нейгауза та музей Генріха Густавовича Нейгауза.

14. Будівля Кіровоградської міської ради (вулиця Велика Перспективна).

Остання третина XIX - початок XX століття - саме цей час став «золотою добою» Єлисаветграда. Більшість цього часу припало на урядування в місті міського голови Олександра Пашутіна.

Олександр Миколайович Пашутін (1846-1906 рр.) - єлисаветградський міський голова (1878-1905 рр.), Почесний громадянин міста. Відомий як автор оглядової монографії «Історичний нарис Єлисаветграда».

Перед будівлею Кіровоградської міськради встановлено пам'ятник О.М. Пашутіну, який урочисто відкрито під час святкування Дня міста 19 вересня 2009 року (автори проекту: архітектор В. Кривенко, скульптор Л. Яремчук).

15. Кіровоградський обласний художній музей (вулиця Велика Перспективна).

Значне мистецьке зібрання в місті і регіоні, розташоване в історичній будівлі (колишній Пасаж) у самому середмісті. Будинок, у якому міститься музей (від 1991 року) був побудований на рубежі XIX-XX століть на замовлення купця І. Шполянського і являє один з яскравих прикладів початкового періоду стилю модерн. Його інтер'єр має високу художню цінність.

Історія створення художнього музею в місті Єлисаветграді розпочалася наприкінці XIX століття, коли 1870 року представники передової місцевої інтелігенції вперше поставили питання про створення такого закладу. Однак лише в 1921 році було створено картинну галерею, яка в 1924 році увійшла до складу природничо-історичного музею.

Фонди Кіровоградського обласного художнього музею здебільшого укомплектовані за рахунок експонатів, що надійшли із Державного Ермітажу (Санкт-Петербург), Державної Третьяковської галереї, Київського Музею російського мистецтва та Державного музею українського мистецтва, Дирекції художніх виставок України, а також робіт, що були передані пізніше відомими художниками-уродженцями міста і області. Зібрання обласного художнього музею на сьогодні перевищує 4 тисячі предметів основного фонду.

Музей має 5 виставкових зал, серед яких стаціонарними є:

- «Сакральне мистецтво» - рідкісне зібрання ікон;
- «Західноєвропейське та російське мистецтво XVIII - початку XX століть» - тут є також твори художників, що проживали в Україні. Серед картин розділу, зокрема «Шторм» К. Костанді, «Захід сонця» О. Саврасова, етюд «Оголений натурник» М. Періха;

- «Художники-земляки» - у залі представлені роботи художників, які народилися на Єлисаветградщині (Кіровоградщині) та чия творчість пов'язана з роздумами та спогадами про свою «малу Батьківщину». Експозиція розповідає про процес розвитку образотворчого мистецтва у регіоні, тих людей, що стояли у витоків цього процесу та про сучасних художників, які гідно продовжили справу своїх попередників - О. Осмьоркіна, П. Кодьєва, Ф. Козачинського, Н. Нюрнберга, П. Покаржевського, О. Фойницького, Б. Вінтенка, Ю. Луцкевича, М. Надєждіна, В. Федорова.

У музеї діє картинна галерея Петра Оссовського «Світ і Вітчизна», де представлено 53 полотна художника-земляка Петра Павловича Оссовського, що є результатом багаторічної праці митця. Зокрема, в експозиції представлені серії робіт «Чехія та Словаччина», «Болгарія», «Польща», «Сказання про Байкал», «Слов'янські портрети», «Мати і Батько», «Куба», «Мексика».

Запитання до гри на місцевості «Кіровоград - місто сюрпризів»

Усі відповіді необхідно надавати письмово.

1. Фортеця святої Єлисавети

1. 1. Цей полководець у свій час бував в Єлисаветградській фортеці, написав свою роботу «Наука перемагати» і говорив: «Тяжело в учении - легко в бою», «Я бывал при дворе, но не придворным, а Эзопом и Лафонтеном. Шутками и эзоповым языком говорил я правду, будя сонливых; уговонял буйных врагов Отечества». У блокадному Ленінграді під час Великої Вітчизняної війни усі скульптури та пам'ятники були зариті у землю, вкриті захисними футлярами та замасковані. І тільки один з них залишили на бойовому посту як символ стійкості слов'янського духу. Кому встановлено цей пам'ятник? (О. В. Суворов).

1. 2. Відомий російський полководець, Верховний головнокомандуючий всіма російськими арміями з липня 1812 року. У 1785 р. у званні генерал-майора його було призначено командиром Бузького єгерського корпусу, штаб якого знаходився у фортеці Святої Єлисавети. Останній раз у своєму житті він побував у Єлисаветграді у 1794 р. Тоді закінчився термін його перебування на посаді надзвичайного посла Російської імперії в Туреччині і він був відкликаний до Петербурга. Його шлях зі Стамбула (Константинополя) до Петербурга пролягав через Єлисаветград. Назвіть цього полководця. (М.І. Кутузов).

1. 3. Зараз на території колишньої фортеці святої Єлисавети розташована лікарня, а під час Кримської війни 1853-1856 рр. тут був госпіталь, де проводив операції цей відомий хірург, погруддя якому встановлено на території лікарні. Хто це? (М.І. Пирогов).

2. Кіровоградський міський літературно-меморіальний музей І. К. Карпенка-Карого

2. 1. Театральний псевдонім І. К. Тобілевича:

а) Квітка-Основ'яненко;

б) Карпенко-Карий.

2. 2. У якому творі український кобзар Т.Г. Шевченко згадує про свій приїзд в Єлисаветград («Во времена самой нелепой моей юности, мне тогда было 13 лет, чумаковал тогда с покойным отцом»):

а) «Молодой поэт»;

б) «Наймичка».

2. 3. На якій вулиці розташований музей? (вул. І.К. Тобілевича).

3. Будинок, де народився Генріх Нейгауз

3. 1. Який позашкільний навчальний заклад знаходиться на вулиці, де народився Г. Нейгауз? (Обласний центр дитячої та юнацької творчості).

3. 2. Старовинний, український народний музичний інструмент:

а) кобза;

б) скрипка,

3. 3. У якому році народився Г. Нейгауз? (1888 р.).

4. Пам'ятник Єлисаветградському трамваю

4. 1. Який вид транспорту вперше з'явився на вулицях Єлисаветграда у 1897 року. (Трамвай).

4. 2. На міському гербі, який можна побачити на дошці Пошани, щитотримачі - алегоричні фігури двох птахів, які вказують на легендарну особу козака, з ім'ям якого пов'язана легенда: «тяжко поранений ватажок загону запорожців поселився на березі річки Інгул і від його роду утворилось поселення, яке і зараз є частиною Кіровограда»:

а) Лелека;

б) Орел.

4. 3. Яку назву донедавна мала вулиця, на якій розташований пам'ятник Єлисаветградському трамваю? (вул. Леніна).

5. Кіровоградський академічний обласний український музично- драматичний театр ім. М.Л. Кропивницького.

5. 1. Хто засновник Кіровоградського академічного обласного українського музично-драматичного театру? (М.Л. Кропивницький).

5. 2. Кожен рік восени в області на території музею-заповідника «Хутір Надія» проходить велике літературне театралізоване свято мистецтв:

а) «Вересневі самоцвіти»;

б) «Молоді таланти України».

5. 3. Скільки років прожив засновник театру? (70 років).

6. Військове містечко.

6. 1. Двічі Герой Радянського Союзу, наш земляк, головнокомандувач Групи радянських військ в Німеччині (1965-1969 рр.):

а) генерал-майор авіації О.Ю. Мазуренко;

б) маршал П.К. Кошовий.

6. 2. Хто з імператорів був у Єлисаветграді? (Микола I; Олександр II).

6. 3. Який парк знаходиться поряд? (Парк Ковалівський).

7. Машинобудівний коледж Кіровоградського національного технічного університету.

7. 1. Перед головним корпусом встановлено погруддя відомому вченому. Назвіть його. (В. Григорович).

7. 2. Хто з відомих художників закінчив Єлисаветградське земське реальне училище? (П. Оссовський).

7. 3. Назвіть героя Вітчизняної війни 1812 року, члени родини якого мають відношення до коледжу? (Генерал Емануель).

8. Завод «Червона Зірка».

8. 1. Яка продукція заводу «Червона Зірка» отримала золоту медаль і Гран-прі на міжнародній виставці:

а) тракторна сівалка;

б) друкарська машинка.

8. 2. Пам'ятник цим двом братам встановлено біля музею заводу:

а) брати Орвіл та Уїлбур Райт;

б) брати Роберт і Томас Ельворті.

8. 3. Яким орденом нагороджено завод у 1966 році?

(Орденом Трудового Червоного Прапора).

9. Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка.

9. 1. Письменник і державний діяч, ім'я якого носить Кіровоградський державний педагогічний університет?

- а) О. Пушкін;
- б) В. Винниченко.

9. 2. Поет Аполлон Григор'єв писав про свого сучасника, що він - «последний [пропуск] и первый великий поэт новой великой литературы». Напишіть пропущене слово, яке має пряме відношення до творчості цієї людини (так називається відома поетична збірка). Можливо вам допоможе вулиця, на якій знаходиться КДПУ. (*Кобзар*).

9. 3. Кому встановлено бюст біля семиповерхового корпусу КДПУ? (*О. Пушкін*).

10. Обласний будинок офіцерів.

10. 1. Найвідоміший заповіт залишив після себе шведський винахідник, зокрема динаміту, - 30000000 крон для заснування премії, названої його ім'ям. Ми не просимо назвати що це за премія, а назвіть того, хто навчався в Єлисаветграді і отримав її у 1958 році. (*І. Тамм*).

10. 2. У 2014 році ми святкуватимемо 70-ти річчя визволення області від німецько-фашистських загарбників, а в якому місяці?

- а) серпень; б) березень.

10. 3. Назвіть найвідоміших учнів Єлисаветградської чоловічої гімназії.

(*І. Тамм, В. Винниченко, Г. Лангемак*).

11. Арсен Тарковський. Меморіальна дошка.

11. 1. Напишіть назву будь-якого фільму сина Арсена Тарковського? (*«Дзеркало»*).

11. 2. На якій вулиці розташована меморіальна дошка? (*А. Тарковського*).

11. 3. Автор творів «Школа», «Далекі країни», «Доля барабанщика», «Тимур і його команда» свою автобіографічну повість назвав «Обыкновенная биография». А його ім'ям названа обласна дитяча бібліотека по вулиці Т. Шевченка:

- а) А. Тарковський; б) А. Гайдар.

12. Обласний краєзнавчий музей.

12. 1. Ліворуч і праворуч від вхідних дверей обласного краєзнавчого музею бачимо барельєф птаха. А символом якої гри він є? (*Що? Де? Коли?*).

12. 2. У Бовтищі (Кіровоградська область) знаходиться родовий маєток Миколи Раєвського (героя Вітчизняної війни 1812 року). Дружив з ним і гостював у нього відомий поет, про якого є анекдот: «Стрілятися Пушкіну потрібно було з (пропуск). Тоді хоча б один з великих поетів залишився живим». Напишіть прізвище цього поета. (*Ю. М. Лермонтов*).

12. 3. Він ріс без рідних людей, але у нього було багато друзів. Одного з них у чорному мраморі ви можете побачити біля краєзнавчого музею і кінотеатру «Зоряний». А як звали його наймудрішого друга? (*Удав Каа*).

13. Музична школа імені Генрхія Нейгауза.

13. 1. Хто народився у будинку по вул. Дзержинського, 65, де розташована музична школа імені Генрхія Нейгауза? (*Ю. Мейтус*).

13. 2. Назвіть музичний інструмент, на якому грав музикант, якому Б. Пастернак присвятив свій вірш «Баллада»:

«Удар, другой, пассаж - и сразу
В шаров молочный ореол
Шопена траурная фраза
Всплывает, как больной орел...
Полет - сказанье об Икаре,
Но тихо с круг ползет подзол
И глух, как каторжник на Каре,
Недвижный Днепр,
Ночной Подол.
Вам в дар баллада эта, Гарри»? (*Генріх Нейгауз*).

14. Будівля Кіровоградської міської ради, пам'ятник О.М. Пашутіну.

14. 1. Що має бути метою життя? («Служіння громаді має бути метою життя»).

14. 2. На гербі Кіровоградської області символом духовного відродження є:

а) степовий скіфський орел; б) золоте дубове листя.

14. 3. У вересні 2013 року відбудуться святкові заходи, присвячені 95-річчю від дня народження відомого педагога Кіровоградщини, ім'ям якого названо обласний інститут післядипломної педагогічної освіти:

а) В. Сухомлинського; б) А. Макаренка.

15. Кіровоградський обласний художній музей.

15. 1. Як художник він займає одне з найпочесніших місць в українському образотворчому мистецтві. Він прекрасно володів всіма відомими тоді засобами графічного зображення. Обдарований від природи рано відчув тягу до малювання. Ще змалку крейда і вуглинка були для нього неабиякою радістю. Малював ними стіни, лави, стіл... Малював у хаті і надворі, вдома і в гостях... Якимось прийшла сестра Катерина з панщини і не впізнала своєї хати: візерунками розмальовані стіни, долівка і навіть призьба. Хлопець любив зображувати птахів, звірів, людей.

Вкажіть прізвище митця, який певний час жив у Петербурзі, а про свій приїзд до Єлисаветграда згадував у творі «Наймичка». (Т. Шевченко).

15. 2. Нерудна корисна копалина Кіровоградської області, яка застосовується для виготовлення олівця:

а) крейда; б) графіт.

15. 3. Музей якого художника знаходиться у Кіровограді?

а) І. Айвазовського; б) О. Осмьоркіна.

МАРШРУТНИЙ ЛИСТ**Гра на місцевості «Кіровоград - місто сюрпризів»****Маршрут команди _____**

	Залікові пункти	1 питання	2 питання	3 питання
1.	Фортеця св. Єлисавети			
2.	Міський літературно-меморіальний музей І.К. Карпенка-Карого			
3.	Будинок, де народився Генріх Нейгауз			
4.	Пам'ятник єлисаветградському трамваю			
5.	Кіровоградський обласний академічний український музично-драматичний театр імені М.Л. Кропивницького			
6.	Військове містечко			
7.	Машинобудівний коледж КНТУ			
8.	Завод «Червона Зірка»			
9.	Кіровоградський державний педуніверситет імені В.Винниченка			
10.	Обласний Будинок офіцерів			
11.	А. Тарковський. Меморіальна дошка			
12.	Обласний краєзнавчий музей			
13.	Музична школа Г. Нейгауза			
14.	Міська рада, пам'ятник О. Пашутіну			
15.	Обласний художній музей			
	Сума балів			

Список використаних джерел:

1. Босий П., Кизименко П., Тупчієнко М. Історія. Єлисаветград. - К., 2002.
2. Історія міст і сіл Української РСР. Кіровоградська область. - К., 1972.
3. Кизименко П. Пам'ять степів. Історичні нариси з минулого Кіровоградщини. - К., 2003.
4. Матівос І., Сандул В. Кіровоград. - Дніпропетровськ, 1981.